

Схвалено Вченою радою Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 6 від 18.06.2025 р.)

Голова Вченої ради

Ольга КОТЕНКО

Політика травма-інформованого середовища Факультету педагогічної освіти

Загальні положення

Політика травма-інформованого середовища Факультету педагогічної освіти (далі - ФПО) - це сукупність керівних принципів, правил, процедур і практичних прийомів взаємодії та підтримки учасників освітнього процесу (далі - УОП) на засадах травма-інформованого підходу (далі - ТІП).

Концептуальною основою для створення Політики травма-інформованого середовища (далі - ТІС) є шість основних принципів травма-інформованого підходу, визначених Адміністрацією США з питань зловживання психоактивними речовинами та психічного здоров'я (SAMHSA): безпека, довіра, підтримка за моделлю «рівний – рівному», співробітництво та участь, вибір та контроль, урахування культурних, історичних, гендерних аспектів (Substance Abuse and Mental Health Services Administration, 2017).

Документ розроблено в межах реалізації перспективного проекту "Травма-інформоване навчання студентів: інноваційно-педагогічні практики, супровід, підтримка" ("Students' trauma-informed education: innovative and pedagogical practices, support") (TIED). Період реалізації проекту: 2023-2027 рр.

У впровадженні Політики ТІС також враховується багаторівнева система підтримки MTSS (MTSS – Multi-Tiered System of Supports), що розроблена в США та забезпечує поетапне надання допомоги здобувачам освіти відповідно до їхніх потреб. MTSS включає універсальні профілактичні заходи (перший рівень), цільову підтримку для окремих груп УОП (другий рівень) та індивідуальні інтервенції (третій рівень) (Essential Components of MTSS, 2025).

Передумови розроблення Політики ТІС:

1. Відсутність такого документа у практиці функціонування підрозділу, що може спричинити зниження ефективності роботи в умовах кризи, що спричинена повномасштабним вторгненням РФ в Україну.
2. Необхідність застосування стратегій підтримки та соціально-освітнього супроводу діяльності УОП, які навчаються та працюють на ФПО в умовах війни та післявоєнного відновлення.

3. Освітні втрати, пов'язані зі зниженням мотивації здобувачів освіти до навчання та збільшенням кількості відрахувань через проблеми посттравматичного характеру (наслідки війни, особисті психологічні травми).

Метою створення Політики ТІС ФПО є забезпечення ефективності взаємодії УОП, які працюють і навчаються в умовах невизначеності та кризових суспільних явищ, шляхом створення безпечного, сприятливого середовища ФПО та застосування стратегій підтримки, а також соціально-освітнього супроводу їхньої діяльності. Відтак, основний акцент робиться саме на перший рівень MTSS.

При впровадженні Політики ТІС на ФПО враховано досвід реалізації травма-інформованого підходу за моделлю Міссурі, що зосереджується на поетапному формуванні травма-інформованого середовища у закладах освіти:

1. Травма-обізнаність (Trauma Aware) – базовий рівень, коли освітяни починають розуміти вплив травми на поведінку, навчання та соціальну взаємодію УОП.
2. Травма-чутливість (Trauma Sensitive) – рівень, на якому заклад освіти починає адаптувати свої політики та освітні підходи відповідно до знань про травму.
3. Травма-реагування (Trauma Responsive) – упровадження структурних змін, створення підтримуючого середовища та механізмів раннього втручання.
4. Травма-інформованість (Trauma-Informed) – найвищий рівень зрілості, коли травма-інформований підхід є наскрізною частиною культури закладу, а його політики, практика та ресурси спрямовані на підтримку осіб, які пережили травматичний досвід (Missouri Department of Elementary and Secondary Education, 2019).

Очікуваний результат: створення безпечного та сприятливого середовища ФПО, де застосовуються стратегії підтримки та здійснюється соціально-освітній супровід УОП з різним травматичним досвідом.

Для оцінки ефективності впровадження Політики ТІС ФПО застосовуватимуться змішані методи (кількісні та якісні), з-поміж них:

-статистичний аналіз - для виявлення тенденцій та закономірностей, що стосуються реалізації Політики ТІС, а також упровадження травма-інформованих стратегій;

-інтерв'ю із здобувачами освіти, науково-педагогічними/педагогічними працівниками - для визначення рівня впливу Політики ТІС на організаційні процеси, що наявні в освітньому середовищі ФПО;

-фокус-групи - для вивчення поточного стану предметної області та визначення наявного обсягу реалізації Політики, а також ефективності впровадження травма-інформованих стратегій в освітнє середовище закладу та рівня дотримання Політики ТІС УОП.

Ризики реалізації політики ТІС:

- Несприйняття або заперечення Політики ТІС частиною УОП (викладачами, здобувачами ФПО).
- Недостатня готовність керівників підрозділів ФПО до нововведень, спротив щодо реалізації Політики ТІС на рівні взаємодії «викладач-кафедра-факультет».
- Обмеженість ресурсів для реалізації Політики ТІС.
- Недостатній рівень комунікації групи забезпечення проєкту з УОП на етапі промоції та реалізації Політики ТІС.

Механізми реалізації

Механізми реалізації Політики забезпечення травма-інформованого середовища на ФПО визначаються через послідовне впровадження моделі Міссурі шляхом проведення просвітницьких заходів з ментального здоров'я для здобувачів освіти (травма-обізнаність / trauma awareness); тренінгових програм для викладачів щодо впровадження травма-інформованого підходу на рівні змісту психолого-педагогічної підготовки та дидактико-технологічного забезпечення (травма-чутливість / trauma sensitivity); упровадження структурних змін (відкриття цільових Центрів); створення підтримувального середовища (травма-реагування / trauma responsiveness); застосування стратегій підтримки в освітньому процесі та наскрізний соціально-освітній супровід УОП з різним травматичним досвідом (травма-інформованість / trauma-informed).

Моніторинг та оцінка ефективності

Моніторинг реалізації Політики травма-інформованого середовища ФПО ґрунтується на моделі Plan-Do-Study-Act (PDSA) та передбачає регулярний збір даних, аналіз результатів, ситуативне коригування змісту заходів з упровадження травма-інформованих стратегій. Моніторинг відбувається на засадах спільного моніторингу та оцінки (participatory monitoring and evaluation), що передбачає активне залучення всіх УОП до реалізації Політики та надання зворотного зв'язку.

У процесі моніторингу застосовуються кількісні та якісні методи збору інформації (опитування, фокус-групи, аналіз показників якості та успішності УОП), що дозволяє враховувати як об'єктивні індикатори, так і суб'єктивні оцінки УОП.

Інструменти моніторингу та оцінки:

1. Опитування УОП (2 рази на рік);
2. Зустріч із фокус-групами (1 раз на рік);
3. Самооцінка топ-менеджменту Факультету (1 раз на рік);
4. Аналіз ключових індикаторів (успішність студентів, кількість відрахувань з причин психоемоційного стану, кількість звернень до цільових Центрів, кількість заходів із тематики ТІС та зворотний зв'язок УОП після відвідування заходів тощо).

Розділ 1. Політика реалізації принципу безпеки на ФПО

Безпечне травма-інформоване освітнє середовище ФПО передбачає створення фізично та психологічно комфортного простору в онлайн та офлайн середовищі, де забезпечено умови, що запобігають фізичній, майновій або моральній шкоді УОП, включаючи порушення санітарних, протипожежних, будівельних норм, кібербезпеку, захист персональних даних, насильство, експлуатацію, дискримінацію, приниження, булінг, мобінг, пропаганду, агітацію, вживання заборонених речовин. Забезпечення безпеки є системним і багаторівневим, охоплюючи як загальні адміністративні рішення, так і щоденну взаємодію між УОП.

Факультет формує безпечне, інклюзивне травма-інформоване середовище для всіх УОП, дотримуючись санітарно-гігієнічних, будівельних і протипожежних норм у приміщеннях закладу. Важливим аспектом цієї діяльності є розробка, оприлюднення та виконання безпекових протоколів.

Факультет забезпечує функціонування спеціалізованих центрів і зон, зокрема “тихих зон”, що створені для надання соціально-психологічної підтримки УОП. У рамках зміцнення цифрової безпеки здійснюється розбудова безпечної цифрової інфраструктури, дотримання стандартів кібербезпеки та захист персональних даних через впровадження корпоративних акаунтів для всіх УОП.

Факультет надає можливість усім УОП брати участь у тренінгах і практиках, спрямованих на розширення знань щодо самопідтримки в стресових ситуаціях та регулювання поведінки за допомогою стратегій заспокоєння й деескалації.

Факультет забезпечує доступ до наявних у ньому приміщень, обладнання та оснащення для всіх УОП, сприяючи ефективній взаємодії під час офлайн взаємодії. Організація освітнього процесу відбувається з урахуванням зручного та безпечного доступу до приміщень Факультету.

Факультет забезпечує поінформованість студентів та співробітників щодо доступу до безпечних цифрових платформ для проведення онлайн-занять, комунікації та обміну навчальними матеріалами. Використання цифрових технологій здійснюється з урахуванням сучасних стандартів інформаційної безпеки. Усі УОП зобов'язані дотримуватися політики конфіденційності та правил користування електронними ресурсами Університету.

Факультет сприяє створенню безпечного та підтримувального освітнього середовища для УОП з метою підтримки їхнього ментального здоров'я, формування у них життєстійкості, саморегуляції, подолання стресу, профілактики емоційного вигорання через обговорення питань психоемоційної безпеки в рамках тренінгів, групових та індивідуальних консультацій.

На Факультеті сприяють створенню безпечного та підтримувального освітнього середовища на засадах педагогічної етики, використовуючи доступні ресурси для надання допомоги здобувачам освіти.

УОП дотримуються правил цифрової безпеки, політики конфіденційності та правил користування електронними ресурсами Університету, відповідально ставлячись до збереження персональних даних. УОП використовують безпечні

цифрові платформи для навчання та комунікації, уникаючи розповсюдження неперевіреної або потенційно шкідливої інформації.

УОП співпрацюють на засадах перерозподіленої відповідальності, поваги, ділової етики, академічної доброчесності та толерантного ставлення один до одного.

Розділ 2. Політика реалізації принципу довіри та прозорості на ФПО

Середовище, побудоване на засадах довіри, передбачає реалізацію принципу довіри, згідно з яким діяльність і рішення на всіх рівнях приймаються з позицій відкритості та прозорості, що може мати відновлювальний ефект для людей із травматичним досвідом. Реалізація цього принципу забезпечує комфортне освітнє середовище, де УОП можуть відкрито висловлювати власні думки, звертатися по допомогу без страху осуду, а адміністрація працює прозоро та відповідально.

Факультет пропагує відкритість і чесність як основні цінності міжособистісної взаємодії для подальшого розвитку розуміння та зміцнення довіри, прозорість в ухваленні рішень із залученням викладачів, здобувачів, випускників, роботодавців й інших зацікавлених осіб; забезпечує обговорення, оприлюднення та систематичне оновлення необхідної інформації (офіційні документи, політики, кодекси поведінки, освітні програми тощо), що сприяє стабільності й передбачуваності в організації освітнього процесу та інших напрямках діяльності Факультету, Університету.

На Факультеті відбувається колегіальне та відкрите прийняття рішень. Усі функціональні процеси здійснюються у відкритий спосіб із чіткими механізмами зворотного зв'язку від УОП.

Факультет наповнює простір закладу актуальними інформаційними матеріалами (постери, номери гарячих ліній тощо), які розміщені на видних місцях та вебсайті; забезпечує доступ до ресурсів підтримки (скринька довіри; телефони щодо протидії корупції; насильству; робота Центрів тощо).

Викладач використовує інформаційні матеріали Факультету, шляхом їхнього розміщення у нормативних документах, що супроводжують освітній процес (РПНД, ЕНК тощо).

Кафедри сприяють створенню простору для відкритої комунікації, де викладачі та студенти можуть вільно висловлювати власні очікування та отримувати зворотний зв'язок без страху негативних наслідків. Викладачі дотримуються принципів чесності й прозорості в організації освітнього процесу.

Викладачі інформують студентів щодо стратегії вивчення дисциплін, очікуваних результатів опанування навчального матеріалу, критеріїв оцінювання, варіантів виконання завдань та надають можливість здобувачам висловлювати власні очікування і пропозиції щодо стратегії співпраці у рамках вивчення дисциплін.

У випадку непорозумінь або складних ситуацій здобувачі освіти можуть звертатися до викладачів чи адміністрації. Звернення розглядаються на засадах довіри та конфіденційності. Здобувачі розуміють важливість прозорості й довіри

у взаємодії зі співробітниками Факультету, дотримуються принципів відкритого та етичного спілкування.

Розділ 3. Політика реалізації принципу підтримки за моделлю «рівний – рівному» на ФПО

Принцип «рівний – рівному» ґрунтується на парадигмі людиноцентризму, підґрунтям для якої є гуманістична ідея про визначення кожного УОП вищою цінністю. Реалізація принципу «рівний – рівному» забезпечується через освітню, соціальну та емоційну підтримку та надається людьми, які мають спільний досвід, подібний статус або перебувають у схожих обставинах. Його впровадження у травма-інформованому освітньому середовищі сприяє: створенню горизонтальних зв'язків між студентами, викладачами, адміністрацією; зниженню рівня стресу через взаємну підтримку; створенню атмосфери підтримки; зміцненню довіри та безпечної комунікації між усіма УОП. Принцип підтримки за моделлю «рівний – рівному» передбачає створення умов для взаємної підтримки серед УОП, де кожен має можливість отримати допомогу від того/тієї, хто пережив подібний досвід.

Освітнє середовище Факультету організовано відповідно до ідеї про необхідність надання всім УОП адаптаційної, психологічної, педагогічної, методичної чи комплексної підтримки.

Усі УОП мають рівний доступ до інформаційних ресурсів та інфраструктури Факультету та Університету, а також послуг його Центрів.

Факультет підтримує соціальні проекти, волонтерські, дослідницькі та освітні ініціативи на засадах рівності між усіма УОП з метою формування культури взаємної допомоги та підтримки.

Факультет забезпечує можливості для комунікації між УОП з метою взаємної підтримки. Регулярно проводяться заходи (групові дискусії, тренінги, менторські програми), які спрямовані на зміцнення відносин в академічній спільноті.

Факультет і викладачі забезпечують можливість для конструктивної взаємодії на засадах принципу “рівний-рівному” шляхом проведення систематичних опитувань УОП з метою ефективного функціонування травма-інформованого освітнього середовища.

Кафедри Факультету сприяють впровадженню менторства і створенню груп підтримки, де УОП можуть ділитися досвідом, надавати допомогу, розвивати вміння комунікувати та підтримувати одне одного.

Викладачі підтримують одне одного через обмін досвідом і визнають, що вони також можуть відчувати труднощі, тому створюють можливості для професійної підтримки та супервізії.

Здобувачі освіти взаємодіють через обмін досвідом і наставництво, керуючись принципами рівності. Це сприяє зміцненню міжособистісних стосунків та розвитку партнерських відносин у колективі. Усвідомлюючи можливі труднощі, студенти ініціюють створення умов для професійної підтримки і супервізії.

Взаємодія викладачів зі студентами ґрунтується на принципах освітнього партнерства, що передбачає взаємоповагу, довіру, відкритість до співпраці та розуміння особистісних і навчальних потреб кожного учасника. Зокрема, зважається на пізнавальні інтереси, індивідуальні переживання та особливості життєвих обставин, які впливають на розвиток кожної особистості.

Розділ 4. Політика реалізації принципу співробітництва та участі на ФПО

Принцип співробітництва та участі полягає в активному залученні всіх УОП до прийняття рішень і спільної роботи над створенням безпечного та підтримувального середовища Факультету, де кожен відчуває себе цінним членом команди.

Факультет визнає цінність взаємодії та співпраці з іншими УОП, що сприяє зменшенню соціальної ізоляції, формуванню почуття довіри між УОП, усвідомленню відповідальності за спільний розвиток Факультету, створенню активної академічної спільноти. Ця політика передбачає відкриту платформу для діалогу та взаємодії, де кожен може робити внесок у покращення освітнього середовища.

Відносини між УОП Факультету ґрунтуються на взаємному інтересі в досягненні якості та ефективності освітнього процесу, активній залученості та співробітництві в прийнятті рішень для організації безпечного і підтримувального освітнього середовища. Співробітництво УОП на Факультеті обумовлено об'єктивним розподілом обов'язків, стимулюванні їхніх сильних сторін та особистісної відповідальності.

На Факультеті підтримується конструктивне співробітництво між студентами, викладачами та адміністрацією на засадах перерозподіленого лідерства, корпоративної культури, поваги, ділової етики, толерантного ставлення, довіри до кожного, врахування індивідуальних відмінностей і травматичного досвіду. Таке співробітництво спрямоване на врахування думок, ініціатив кожного, запобігання та вирішення конфліктів. Важливою визнається підтримка соціальних зв'язків для подолання наслідків травматичного досвіду.

На Факультеті підтримуються ініціативи, що сприяють збереженню балансу між навчанням, працею та особистим життям УОП; популяризуються навички самодопомоги, емоційного регулювання, психоемоційної гігієни.

Співпраця науково-педагогічних/педагогічних працівників на Факультеті організовується відповідно до об'єктивного розподілу повноважень, активної участі кожного/кожної у виробленні пропозицій, виконанні обов'язків та ухваленні рішень. Факультетом підтримується вміння працювати разом над спільною метою, обмінюватися досвідом. Факультет всіляко заохочує співробітників до активної участі в командних проєктах та спільних наукових дослідженнях; створює можливості для обміну ідеями; здійснює підтримку та супровід молодих працівників.

Факультет сприяє виявленню та відзначенню сильних сторін УОП, створенню простору для реалізації їхніх інтересів і можливостей, професійного становлення/вивищення та особистого благополуччя. УОП беруть участь у плануванні та проведенні освітніх і позанавчальних заходів.

На Факультеті проводяться регулярні моніторингові опитування, стратегічні сесії, фокус-групи серед УОП з метою отримання зворотного зв'язку щодо якості освітнього процесу та організації освітнього середовища. Результати моніторингових опитувань враховуються під час планування діяльності та спільної реалізації завдань на Факультеті.

Здобувачі освіти мають рівний доступ до прийняття колегіальних рішень на рівні Факультету, Університету через участь у роботі колегіальних органів управління.

Співробітництво на Факультеті ґрунтується на усвідомленні необхідності збереження емоційного та фізичного ресурсу співробітників і здобувачів шляхом підтримання балансу між роботою/навчанням та особистим життям.

Розділ 5. Політика реалізації принципу вибору та контролю на ФПО

Принцип вибору та контролю полягає в наданні УОП можливості приймати рішення, які безпосередньо впливають на їх академічну успішність, добробут (у частині успішного соціального статусу), що допомагає відновити почуття власної гідності та контролю над власним життям після пережитих травматичних подій. Головна ідея цього принципу також полягає у створенні умов для прийняття рішень, участі в їхньому втіленні та подальшому моніторингу, що сприяє більш ефективному функціонуванню УОП в академічному середовищі. Це допомагає відновити контроль над життям у ситуаціях невизначеності та покращити відчуття особистісного добробуту. Реалізація принципу базується на балансі між індивідуальним вибором і спільною відповідальністю за якість освітнього процесу.

Факультет надає можливість усім УОП брати участь у спільному ухваленні рішень щодо організації освітнього процесу та позанавчальної діяльності.

Факультет сприяє індивідуалізації освітнього процесу здобувачів з метою врахування їхніх запитів/інтересів та підвищення рівня ефективності професійного становлення через: оптимізацію термінів виконання завдань у межах опанування навчальних дисциплін; вибір тематики досліджень та дисциплін вибіркового блоку, способу виконання завдань; перезарахування компонентів неформальної освіти у межах опанування навчальних дисциплін та інших елементів освітнього процесу, які вони можуть контролювати самостійно.

Здобувачам надається активна роль у виробленні пропозицій та ухваленні рішень щодо власної освітньої траєкторії, а також контролі за її реалізацією.

Факультет забезпечує регулярне опитування здобувачів і викладачів щодо ступеня особистої довіри з метою коригування освітньої політики відповідно до

отриманих результатів; впроваджує механізми протидії корупції та бюрократичним бар'єрам у комунікації між студентами, викладачами й адміністрацією.

Факультет підтримує та заохочує варіативність ініціатив УОП, створюючи простір для самореалізації та лідерства в академічному середовищі.

Факультет пропагує добровільну участь здобувачів освіти у заходах Факультету та у разі відмови пропонує альтернативні способи взаємодії та їхнього залучення.

Здобувачі мають можливість самостійно обирати способи міжособистісної взаємодії в освітньому процесі без примусу або тиску.

Факультет забезпечує можливість викладачам реалізувати власну траєкторію професійного розвитку.

Викладачам надається автономія у виборі форм, методів та способів реалізації освітньої взаємодії у рамках викладання навчальних дисциплін з метою забезпечення програмних результатів навчання за освітніми програмами.

Розділ 6. Політика реалізації принципу урахування культурних, історичних, гендерних аспектів на ФПО

Принцип урахування культурних, історичних, гендерних аспектів передбачає формування в УОП усвідомленого ставлення та поваги до різноманіття, визнання впливу історичного та культурного контексту на особистісний розвиток людини. Його реалізація сприяє: уникненню стигматизації, дискримінації, етнічних та гендерних упереджень в освітньому процесі; інтеграції знань про історичні події та соціокультурний контекст в освітній процес та позанавчальну діяльність закладу; побудові рівноправних відносин між усіма УОП; створенню безпечного простору, де УОП можуть відкрито виявляти власні ідентичності, а також культурні, історичні уподобання.

Факультет сприяє створенню освітнього середовища, де враховуються особливості культурного, історичного та соціального досвіду здобувачів і співробітників. Освітні та позанавчальні заходи організовуються Факультетом з урахуванням особливостей різних соціальних груп, забезпечуючи рівні можливості для участі всіх УОП.

Факультет сприяє обізнаності УОП щодо культурних традицій, особливостей міжкультурної комунікації та взаємодії.

Факультет створює відкритий простір для комунікації між здобувачами та викладачами з метою забезпечення конструктивного діалогу та взаєморозуміння під час організації формальних/неформальних заходів урахуються потреби/запити УОП, їх життєвий досвід, культурні, гендерні уподобання.

Викладачі дотримуються етичних норм спілкування (нейтральної та толерантної мови у викладанні) та враховують культурні особливості здобувачів в освітній діяльності.

На Факультеті визнають та поважають різноманіття УОП, враховують їхнє походження, традиції та ідентичності, культурні, історичні та гендерні

особливості під час організації освітнього процесу, забезпечуючи повагу до різних соціальних груп.

Викладачі уникають використання стереотипних висловлювань, узагальнень, стигматизації під час викладання навчального матеріалу, забезпечують доброзичливу атмосферу на заняттях, враховують різноманіття цільової аудиторії.

Студенти дотримуються принципів етики, під час взаємодії демонструють повагу до історичного, культурного та соціального різноманіття УОП.

Факультет провадить інформаційні кампанії щодо гендерної рівності, поваги до культурного різноманіття та історичних контекстів.

Факультет вживає системних заходів щодо запобігання мікроагресіям, гендерним стереотипам, дискримінації за етнічними ознаками; протидіє різним проявам порушень прав людини, з-поміж іншого, шляхом проведення тематичних тренінгів для УОП; запровадженням менторських програм для підтримки кар'єрного зростання; реалізацією ініціатив УОП, присвячених правам людини та гендерній рівності.